

מסורת הש"ס

(6) ומספחה פ"א ע"ג
א [טן] שניעות מה,
ב [גי] הערוך טימח
פירוש חמיה של עק
שהיה דומה ללצנה;
ד [סנהדרין] י: ט [סנהדרין]
י: ע"ש, ו [ס"ה]
ו [לעיל ח: ט] לקמן
כה: ט [ע"ז מנ],
פ [ט] [מנחות כח:],
ט [וימרת], ט [וימרת].

תורה אור השלם

1. וְדָבַר מִשָּׁה אֶת מַעֲדֵי אֱלֹהֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
2. דָּבַר אֱלֹהֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מִעֲדֵי יְיָ אֲשֶׁר תִּקְרָא אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי: וְיָרָא כָּבֹד הַחֲמִישִׁים שָׁנָה וְקִרְאתָם הַדּוֹר בְּאָרְץ לְכָל יְשִׁבֶיהָ יוֹבֵל הוּא תוֹרַת לִבָּם וְשָׁבַתָם אִישׁ אֶל אֹתָנָה וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּקְרָאוּ: וְיָרָא כָּבֹד הַשֵּׁשִׁים שָׁנָה וְקִרְאתָם יוֹבֵל לֹא תַעֲשׂוּן אֵת אֲלֵהֶי: כִּסֵּף וְאֶלֶיךָ יִדְּבָר לֹא תַעֲשׂוּן לִבָּם: שְׁמַח כ"ט

הגהות מהר"י לנדא

[א] ג' מה אלה מקדש כ"ל:

לעני רש"י

קנדי"ל"ה [לצנתי"א]. פ"ט.

רבינו חננאל

המלות מורים בחצי. וְהָיָה חֹדֶשׁ הַלְּבָנָה דְּבִרְיוֹ קִיּוּמִי, לְדַרְוֵמָה לֹא אֵמַר כִּלּוּם. וְהָיָה אֵיפְכָא. וְיַקְרִינָן לֹא קִישָׁא בְּאֵן בִּימוֹת חַמְתָּה כְּאֵן בִּימוֹת הַגִּשְׁמִים. פ"ד, דרך השמיע ביום מהלך כדורם, וסובב בצפון בילה, שאמר הולך אל דרום וסובב אל צפון. וגרסין בעירובין פרק יב, עמבריין את הערבים, כיצד חמה יוצאה ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך, וזו פני צפון. חמה יוצאה ביום קצר, וזו פני דרום. בחקופת ניסן ובחקופת תשרי חמה יוצאה בחצי מורה ושוקעת בחצי מערב. שמייעין מיה כי מתקופת שבת עד תקופת תמו, חמה מהלכת בצפון מקרן מזרחית (צפונית) [דרומית] וכפלי (מזרחית) [מערבית] דרומית. ולעולם אית הלבנה החודשה נראת אלא אתר שקיעת החמה, וכשעולה כלפי דרום אחר החמה צפונה. וזו היא דתני לעצמה דבריו קיימין מטבת ועד תמו, ומאן דתני לעצמה דבריו קיימין מתמו ועד תמו. ועל זה הדרך הקשיא שבחלתה שמונתה, לפני החמה היינו לצפונה, לאחר החמה היינו לדרומה. וזו ר' שמעון בן יוחאי הוסיף של מים וכוכבים של ש וררין זה עם זה ואין מדיקין זה לזה. א"ר בון (המליך) [המלאך] חציו אש חציו מים ואית ביה ה' אפי' וגויתו כחשדשי, היינו עולם ממרוימי. (תני) [תני] ובגן ראינהו במים. פ"י היו מים לפניו ראה בהן צורת לבנה,

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה כד.

גירי קא משרייא. כלזנה אין לחוש אס רואה פגימת הקשת לאין קשת אלא זיוס ולא כלזנה כשרגא צנייהרל ולא אמרי עובדיה גירי קא משרייא: **תנ"י** חרא לצפונה דבריו קיימין. קשה לי דררי"ש ר' יוחנן לעיל (דף טז ב.) עושה שלום במרומו מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה וכשהלבנה לעולם

החמה ופגימת הלבנה בחידושה לעולם כלפי מזרח וכו רואה החמה פגימתיה ור' אליהו זר שלמה מגורגו"ש הראשי דצני גלגלים [הסן] חמה ולבנה ויכולה להיות ראית הלבנה לפני החמה וזמנה אינה רואה פגימותיה שגלגל הלבנה למטה מגלגל החמה שהוא למעלה ממנו ולחכמי המולות זה פשוט:

אבל מצטרפין לעדות. למ"ד (שביעות דף טז:) 'צב' כתי עדים המכחישות זו את זו וזו צאה בפני ענמה ומעידה וזו צאה בפני ענמה ומעידה נחא דמצטרפין לעדות ממון אלל למ"ד צבדי שקדי שקרי למה לי היאך הצטרפין לשום עדות אפילו לעדות המדע לכן דחק צוקנטי לפרש אחד מהן מצטרף עם אחר שיאמר כמותו וצדעות של חדש זה איירי והא דקמני לעדות אחרת היינו כלומר דמצטרף עם אחרים דנעשה עדות אחרת והכי מפרש לה צבדיא כסוף פרק כל הנשבעין (סס דף מה.) משום דהוה ליה חד ואין דצביו של חד מצוקוס שניס:

בדמות שמש. זכילל ואלום מוקי לה ול"ג המשמשין לפני צמורס: **אכסדרה תבנית או"ם**. סתם אכסדרה אין זו כי אס ג' מחילות ורביעית פרו"ה צמלו"ה כדמשמע צב' לא יחפור (צ"ב דף כה.) וס' דקאמר עלום דומה לאכסדרה ורוח לפויית אינה מסובבת והא דקמני אכסדרה תבנית אולם לפי שהיתה פתחו גדולה קרי ליה אכסדרה א"ע"פ שלל היה צמלו"ה דה"ל גיפופי ט"ו אמה מכאן וט"ו אמה מכאן וכדמנן צמדות (פ"ד מ"ו) ושמא לפי שהיה שס צי"ה חלופות וכותל מפסיק צמלו"ה צבניס:

מקדשין אותו שנאמר וקדשתם את שנת החמישים ו[א] שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש חדשים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' אלעזר בר' צדוק אמר אביי אף אנן נמי תנינא [ראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקדש עד שחשיכה הרי זה מעובר מעובר אין מקדש לא מעובר איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרסמא ולא ליעברוה קמ"ל: **מתנ"י** דמות צורות לבנה היו לו לרבן גמליאל בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיוטות ואומר הכוה ראת או כוה: **גמ'** ומי שרי והכתוב לא תעשון אתי ולא תעשון כדמות שמש אי אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן כדתניא [ח"ל] לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם חצר כנגד עזרה שלחן כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עושה של

נראה בומנו, אלא לילי לא, מקדשין אותו. ר' אלעזר בר' צדוק אומר אם לא נראה בומנו אין מקדשין אותו שכבר קידשוהו שמים. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כר' אלעזר בר' צדוק. [מתנ"י] דמות צורות לבנת היו לו לרבן גמליאל בוי. ואפשר ומי שרי. למעבר צורת לבנה, והכתוב לא תעשון אתי, לא תעשון כדמות שמש. ופירק אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן, כגון בית, תבנית היכל. ואכסדרה תבנית אולם. וזכר, תבנית עזרה. ושלחן, תבנית שלחן שבהיכל. ומנורה, תבנית מנורה בשבעה קנים. אבל עושה

גירי קא משרייא. החמה הזאת חכים היא יורה להלחם בזכרין זה שיורה בקשת נותן פגימת הקשת לזכ פניו: **לאן זימוס החמה לאן זימוס הגשמים**. זימוס החמה כגון זיוס חרוך של תקופת ממו חמה שוקעת כסוף מערב לזכ פון כדתניא בעירוזין (דף טז.) חמה יואלת זיוס חרוך ושוקעת זיוס חרוך זהו פני חמה יואלת זיוס קלר ושוקעת זיוס קלר זהו פני דרוס ניסן ותשרי חמה יואלת חצני מזרח ושוקעת חצני מערב תקופת ניסן היום והלילה שוין חמה יואלת חצני מזרח ומהלכת חצי מזרח וכל דרוס וחצי מערב ושוקעת וזלילה סוכצת למעלה מן הכיפה חצי מערב וכל פלון וחצי מזרח זורחת ולמחרת התחיל היום להיות זורח מעט מכנגד חצי מזרח לזכ פון ושוקע להלן מחצי מערב לזכ פון וכן כל יום ויום נמשכת מעט זין צוריה זין צשקיעה וכשמגיע יום תקופת ממו היא זורחת צקן מזרחית לפוית ומהלכת ג' רוחות ושוקעת צקן פוית מערבית ומשם ואילך הימים מתמעטין והחמה נמשכת מעט מצריתה וצשקיעתה לזכ דרוס וכשמגיע תקופת תשרי יואלת חצני מזרח ושוקעת חצני מערב והיום והלילה שוין ועוד מוסכת והולכת לזכ דרוס עד תקופת טבת ואותו היום יואלת צקן מזרחית דרומית ושוקעת צקן דרומית מערבית ומשם ואילך נמשכת לחסוריה לזכ פון לזרחתה מרצה הילוכה לזכ פון מעט ושוקעת וכן תמיד עד תקופת ניסן שיואלת חצני מזרח ושוקעת חצני מערב. נמצאת זימוס החמה מהלכת רוב רוח מערבית לפני שקיעתה ופעמים כולה וכל ימות הגשמים אינה מהלכת אלא מיעוט מערב ופעמים שאינה נכנסת זו אלא דבר מועט והלבנה לעולם צמידושה צקן מערבית דרומית הלכן זימוס הגשמים שאין החמה נכנסת למערב אלא צשקיעתה הלבנה קודמת לתוך המערב נמצאת לבנה לצפון וזימוס החמה הלבנה צמערב הרצה היא קודמת הלבנה צרוס החדשים לזכ פון נמצאת לבנה צדרוס: **אלל מצטרפין לעדות אחרת** אחד מהן מצטרף עם עד אחר שיאמר כמותו: **ראינוהו נמיס**. מוך נער או מעין ראינו דמותה של לבנה: **נעצים**. יום המעונן היה וראינוהו מחירה דקן עניו של עז ועשית. קנדי"ל"ה דכ"ע"ז: **כל הכי חזו וואינו צממיה**. מאחר שראוהו למה לא יעידו וכי לעולם הס כריכים לראותו: **מועטנו**. כדי להעיד עליו: **כוביטא דעינא**. עיגול של עז לכן: **מתנ"י** [ראש צ"ד אומר מקדש כו:] **גמ'** מקראי קדש. תרי זימני משמע: ר' אלעזר זר' דזוק אומר כו: **בומנו אין מקדשין אותו**. שאינו

גירי קא משרייא: כמה היה גבוה ולאין היה נוטה כו: תנא חרא לצפונה דבריו קיימין לדרומה לא אמר כלום והתניא איפכא לדרומה דבריו קיימין לצפונה לא אמר כלום לא קשיא כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים ת"ר [א] אחד אומר גבוה ב' מרדעות ואחד אומר ג' עדותן קיימת אחד אומר ג' ואחד אומר ה' עדותן במילה אבל מצטרפין לעדות אחרת ת"ר [ב] ראינוהו במים ראינוהו בעשיות ראינוהו בעבים אין מעידין עליו חציו במים חציו בעבים חציו בעשיות אין מעידין עליו השתא כולו אמרת לא חציו מבעיא אלא ה"ק חציו במים חציו ברביע חציו בעבים חציו ברביע חציו בעשיות חציו ברביע אין מעידין ת"ר [ג] ראינוהו ושוב לא ראינוהו אין מעידין עליו חזו לה ואולי אמר אביי ה"ק ראינוהו מאלינו ושבנו לראותו מודעתנו ולא ראינוהו אין מעידין עליו מאי טעמא אימור [א] כוביטא דעינא בעלמא הוא דחוי: **מתנ"י** יראש ב"ד אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש בין שנראה בזמנו בין שלא נראה בזמנו מקדשין אותו [א] בר' צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו וכי' מנחגי מילי א"ר חייא בר גמרא א"ר יוסי בן שאול אמר רבי אמר קרא וידבר משה את מועדי ה' מכאן שראש ב"ד אומר מקודש: וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש: מנלן אמר רב פפא אמר קרא [א] אשר תקראו אותם קרי ביה אתם ר"ג בר יצחק אמר אלה הם מועדי הם יאמרו מועדי מקודש מקודש תרי זימני למה לי דכתיב מקראי קודש: ר"א בר' צדוק אומר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו: תניא [א] פלימו אומר בזמנו אין מקדשין אותו שלא בזמנו מקדשין אותו ר"א [א] [בר"ש] אומר בין כך ובין כך אין

מקדשין אותו שנאמר וקדשתם את שנת החמישים ו[א] שנים אתה מקדש ואי אתה מקדש חדשים א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' אלעזר בר' צדוק אמר אביי אף אנן נמי תנינא [ראוהו בית דין וכל ישראל נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה הרי זה מעובר מעובר אין מקדש לא מעובר איצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וראוהו בית דין וכל ישראל איפרסמא ולא ליעברוה קמ"ל: **מתנ"י** דמות צורות לבנה היו לו לרבן גמליאל בטבלא ובכותל בעלייתו שבהן מראה את ההדיוטות ואומר הכוה ראת או כוה: **גמ'** ומי שרי והכתוב לא תעשון אתי ולא תעשון כדמות שמש אי אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן כדתניא [ח"ל] לא יעשה אדם בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם חצר כנגד עזרה שלחן כנגד שלחן מנורה כנגד מנורה אבל עושה של

נראה בומנו, אלא לילי לא, מקדשין אותו. ר' אלעזר בר' צדוק אומר אם לא נראה בומנו אין מקדשין אותו שכבר קידשוהו שמים. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כר' אלעזר בר' צדוק. [מתנ"י] דמות צורות לבנת היו לו לרבן גמליאל בוי. ואפשר ומי שרי. למעבר צורת לבנה, והכתוב לא תעשון אתי, לא תעשון כדמות שמש. ופירק אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן, כגון בית, תבנית היכל. ואכסדרה תבנית אולם. וזכר, תבנית עזרה. ושלחן, תבנית שלחן שבהיכל. ומנורה, תבנית מנורה בשבעה קנים. אבל עושה

עין משפט נר מצוה

יב א ב מיי פ"ב מהל' קידוש החודש הלכה ה: ג' א מיי ע"ג הלכה ה: ד' ד ה ו מיי ע"ג הלכה ה: מ: ז מיי פ"ג מהלכות ע"ז הלכה יא סנה לאין כז טור י"ד סי' קמ"א: ח' ח מיי פ"ו מהלכות בית המדרש הלכה י: ט' טע"ז י"ד סי' קמ"א: ק' ע"ז פ: מ:

מוסף רש"י

אחד אומר גבוה ב' מרדעות. גבי עדות החמה מילא שהיו צודקין אולם מנה היטה גבוה מן הקרקע למעלה עיניו נאמד כשפילו של קריע. מרדע, מלמד בבק (שבוות חז) ח' לא (נראה בזמנו) זיוס [א] הו' דמולדו זיוס [א] הו' לאין מדע לבנה פשוט מ"ט ו' ומתלה ושל"ג [א] ח' (סנהדרין) שכבר קידשוהו שמיים. ז"ד שקמללו חמתחול (ס"ט). פלימו אומר בזמנו אין מקדשין אותו. שאלן נריך לעשות חיוקן לזכר שהיו זומט זכ (ס"ט). הכוה ראת או ביה. כדי לזקקן אס יהו דבנייה סמוכין (ע"ז מ"ג). שבעת מולד לבנה אינה נראית כי אס מעט ויאהי מכות (מנחות כ"ט). שאפשר לעשות כמותן. משמ כון שמעין של מטה, ופלג ואלום ויסל ומנורה, אלל שמעין של מעלה שאי אפשר לעשות כמותן ממש אלא זיור דומתן מומר (ע"ז מ"ג). ברת תבנית היכל. כלמט ויהנו ורומו וישעור מנת פתחיו, אלל אס נשמה נבקת מומר (ס"ט וע"ז מנחות כ"ח). אכסדרה. אין לה מחילה יביעית וכן אולם (מנחות ס"ט). תבנית או"ם. שהיה רחבו עשרים ונבחו חרבעים כדלמתיין בשמנתא קמייתא דערוזין (ס"ט). אבל עושה. המערה (ס"ט).

רבינו חננאל (המשך)

והריס ואשו לראות הלבנה בשמים ולא ראה כלום. או ראה חציה במים וחציה ברביע וכן עבבים וכן בעשיות, אין מעידין עליו עד שיראו אותה ברביעיה) ראה (כמותה) [גמרות] אבל אם נראה להם פתאום ענין צורת הלבנה, וכיוצו לראות ראיית עיקר ולא ראה כלום, אין מעידין עליו. מאי טעמא אמרין כיכיאת בעלמא הוא דחוא. כתיב וירבר משה את מועדי ה', מיכן שראש בית דין אומר מקודש. אשר תקראו אותם, מיכן שנונין אחריהן מקודש. דבענין תרי זימני מקודש מקודש מניין, מדכתיב מקראי קודש ולא כתיב מקרא קודש. בין שנראה בזמנו. לילי ל בין שלא